

Lærer Søren Jørgensen (Kistrup).

(Af Handelsgartner Jørgensen, Faaborg).

Den 16de Juni 1838 fødtes i en lille Hytte i Ørbæk en Dreng, hvis forventede Ankomst kostede Taarer; thi Moderen var ugift og maatte søge Ly i sit fattige Hjem, et Tækkehus under Ørbækklunde.

Hvad der særlig holdt Livet oppe, var Familiens største Gode paa denne Jord: en Ko, der græssede frit i Bøndernes Mose, imod at der havdes Opsyn med de andre løsgaaende Kreaturer.

Under Vogtningen af disse fik den lille Søren Bøgerne kær, idet han fik de lange Dage til at gaa med i Fantasien at følge Ingemanns Helteskikkelser og Andersens Æventyr. — Den lille Drengs Hunger efter Læsning vakte Sognepræstens Opmærksomhed, og han glædede Drengen ved at laane ham Bøger og ved at spørge ham ud om, hvad han havde læst. —

Efter Konfirmationen kom Søren Jørgensen i Gartnerlære i Ørbæklunde Have, og efter Læretiden fik han Plads som Gartner hos Forpagteren paa Stensgaard i Sydfyn. Den unge Gartner følte med Mismod, at han var kommet paa en forkert Hylde, idet han følte Ulyst og Mangel paa Evne i den Kunst: at albue sig frem som Handelsingartner. Hans Ønske var at blive Lærer, hvortil han dog savnede Midler og var for beskeden — eller stolt — til at anmode om Hjælp. Ved Salg af Kaalplanter samlede han sig imidlertid 60 Rigsdaler og følte sig nu strax kapitalstærk nok til at gaa den treaarige Seminarietid i Møde. — Paa sin Fod gik Søren Jørgensen de mange Mil fra Stensgaard til Skaarup for personlig at raadspørge Forstanderen. Denne raadede ham bestemt fra at forlade sin en Gang valgte Gerning, men gav tilsidst efter for den unges ufortrødne Mod og Iver for den nye Gerning.

Efter et Aars Ophold hos en Lærer kom S. J. til Skaarup Seminarium, hvor han opholdt Livet, som han bedst kunde.

En af Seminariets Lærere gav ham Middagsmad en Gang om Ugen, og ved Undervisning af Børn fra omliggende Gaarde vankede der ofte en god Aftensmad, men ellers kom det den unge Mand til Gode, at han som Barn var vant til at stille sin Sult ved et Stykke Brød med lidt Fedt og Salt paa til Middag og ligedan til Aften.

Dog uventet lyste det op i den mørke Fremtidshorizont. Fra Hvedholms Godskontor indløb der uopfordret et aarligt Tilskud, endskønt S. J. kun havde tjent en af Godsets Forpagtere en kort Tid*).

*) Dog fraraadedes det at takke Herskabet, da Tilskuddet da sandsynligvis vilde blive inddraget.

Efter Seminarietiden og nogen Tids Tjeneste som Hjælpelærer ansattes Søren Jørgensen som Lærer i Kistrup, Østerhæsing Sogn. For at hjælpe paa Embedets ganske smaa Indtægter arbejdede han i sin Fritid med den daarlige Skolejordlod, som han behandlede med Spade. En Aften, han saaledes gik og gravede, besøgte den bekendte Gaardejer og Skribent N. Rasmussen Søkilde ham og yttrede: »Det er virkelig at øde Din Kraft paa noget unyttigt! Brug Fritiden til i Forening med mig at gennemgrave fynske Arkiver —«.

De to, der blev Venner, tydede da de gamle Thingbøger med den snirklede, for de fleste ret ulæselige Skrift, og dyngede Optegnelser sammen. — Ved at skrive om disse Ting tjente S. J. af og til nogle Hundrede Kroner til Hjælp til den knappe Løn, men Arbejdet fængslede ham dog mere som en Art Lidskab, næppe for Vindings Skyld — thi nøjsommere Mand skulde der ledes om. — Kun i en Retning gav han sine Spareskillinger ud med begge Hænder — til Bøger. At studere Antikvarboghandlernes Kataloger var hans Lyst — og Familiens Skræk, naar Kassebeholdningen var 3—4 Kroner!

Efterat S. J. var bleven Bibliothekar for Greven paa Hvedholm, kunde han først ret af Hjærtet faa sin Lyst styret ved at ordne og pleje de mange Tusind Bøger, der henlaa i den syndigste Forvirring i store Kasser.

En bogkyndig Mand fra Hovedstaden havde opgivet Ævret efter en Maanedes Forløb. For dette Arbejde fik S. Jørgensen 200 Kr. aarlig, men han kunde vel næppe være gaaet i Gang med Arbejdet med større Kærlighed, om han end havde gjort det helt gratis.

Dog en Mand, der har en Gerning at passe som i dette Tilfælde en stor Skole med ca. 70 for en stor Del fattige og forsømte Børn — giver sig ikke ustraffet sin Lidenskab for historiske Arbejder i Vold til langt ud paa Natten. — Følgen blev et nedbrudt Helbred. Efter en ubetydelig Ordvexel i Hvedholms Bibliothek fik den yderst beskedne og dog saa følsomt stolte Mand det første lette Tilfælde af Apoplexi. Det agtedes næppe; men nogle Maaneder efter maatte S. J. irettesætte en Skoledreng alvorligt, og da kom det andet Anfald, hvorefter han var en nedbrudt Mand, der dog med Vold og Magt vilde passe sin Skole.

Det er muligt, at de ordnede Lege, som Provsten i Salling Herred fik S. J. til at sætte i Gang, bidrog til at nedbryde den kraftige Mands Helbred. Der stod han paa den aabne Mark i Sol, Regn eller Blæst. Den flittige Mand overdrev ogsaa denne Gerning, som han havde kastet sig over, maaske mest for at glæde sine Overordnede, hvem han havde meget kær og satte saa højt. Skolens Lege blev rosende omtalt i en Aarsberetning og S. J. modtog Dannebrogskorset.

Der kom nu en frygtelig Tid for Lærer J.'s Familie, idet den myndige Mand vilde fortsætte sin Gerning, men svækkedes daglig, saa han f. Ex. ved Forskrift i Skønskrivningsbøger i Stedet for at skrive hen ad øverste Linie skraaede ned over to—tre Linier, naar Haanden blev træt. Maaske af misforstaaet Hensynsfuldhed lod de overordnede den syge Lærer blive ved med at undervise, til han bogstavelig segnede under Byrden.

Familien stod hjælpeløs og fortvivlet — maatte endog døje den Tort, at gamle Elever samlede Underskrifter for at faa den syge Lærer fjærnet. — Da

kom — selvfølgelig — det tredje Anfald af Sygdommen. For Hustru og Børn var dette tunge Slag dog næsten som en Lettelse efter den oprivende Tid — nu var det soleklart, at der maatte antages en Hjælpe-lærer.

Naar den syge Fader ofte, ja endog midt om Natten forlangte Bøger og Papirer og synlig slappedes ved at faa sit Ønske opfyldt, var det da at undres over, at Børnene for mulig at redde deres Fader tryglede denne om Lov til at sælge Bøger og skaffe alt læseligt ud af Huset? — For et Par Hundrede Kroner, der gik til Læge og Fødevarer solgtes Bøgerne til en Antikvarboghandler.

Ved denne Lejlighed er en Del af Lærer Jørgensens Optegnelser antagelig bleven pakket sammen med Bøgerne. Familien gav ikke videre Agt paa Faderens Optegnelser.

Trolig nok bidrog Fjernelse af Bøger lige saameget som kærlig Pleje til at den syge Lærers sejge Natur endnu en Gang vandt Overhaand, saa han et Aarstid kunde leve et ret tilfreds og lykkeligt Samliv med sin kære Hustru, tilsidst hos Parrets gifte Datter i Haastrup. Her hensov Lærer Jørgensen blidt og rolig, omgivet af sine kære, den 18de August 1903.

Der savnes samlet Kendskab til S. J.'s Forfatter-skab. En stor Del fremkom som Føljeton i »Fyns Stiftstidende«, desuden har han skrevet Afhandlinger i »Historisk Tidsskrift« og »Museum«. Endelig har han udgivet »Brahetrolleborg Sogns Degne- og Skolehistorier« og en Afhandling om Faaborg Købstad. Han skal ogsaa have forsøgt sig med en historisk Roman fra Svenskekrigens Tid.